

RECENZII

Câteva gânduri referitoare la Liviu Dănceanu (2012)

Corneliu Dan Georgescu

Am în mână ultima carte (dacă între timp nu a mai apărut ceva nou... pentru că autorul este extrem de prolific în toate domeniile) a lui Liviu Dănceanu „*Figurații și fulgurații*” (Editura UNMB, 2011). Am început prin a o răsfoi pe drumul de întoarcere de la București către Germania, după terminarea SIMN-ului 2012, apoi, captivat de una sau alta dintre multiplele

teme, m-am adâncit din ce în ce în lectură - nici nu știu când am aterizat la Frankfurt am Main. Nu îmi pun problema de a încerca să descriu aici în întregime acest fenomen care este autorul cărții, compozitorul și gânditorul Liviu Dănceanu - un fenomen pe care de mulți ani îl percep, admir și mă străduiesc încă să-l înțeleg pe deplin - ci doar de a comunica unele impresii provocate de cartea domniei sale.

Ca și stilul său dirijoral, expunerea multiplelor teme din carte este calmă, sigură, precisă, ideile vin firesc, fără teatralitate căutată, dar sunt consistente, țintind undeva mult mai departe decât pare. Temele abordate sunt atât de diverse, încât devine destul de repede clar că autorul nu scrie doar cronici sau enunță comentarii tip *laudatio*, nici nu expune doar considerații estetice sau filozofice, ci, de fapt, că observă de undeva de sus scena muzicală, cu toate aspectele și implicațiile ei, ca pe un fel de pretext pentru a privi pur și simplu viața și de a medita asupra ei. Este un fel de înțelepciune sfătoasă în spatele multor considerații ale sale, înțelepciune pe care el nu o etalează agresiv, dar nici nu se sfiește să o arate sau încercă să o ascundă. Astfel se poate explica faptul că el reușește să găsească întotdeauna câte un ecou deosebit al oricărei teme alese, ca o deschidere spre un alt nivel de înțelegere al lucrurilor. Alături de cantitatea enormă de muzică rulată aici, tocmai acest *fel specific de înțelegere al lucrurilor* mi se pare una dintre caracteristicile cele mai neobișnuite – și valoroase – ale acestei cărți, și asupra lui îmi voi permite să zăbovesc ceva mai mult.

Dar, mai întâi, *a propos* de temele alese: este vorba de diferite manifestări ocazionale (concerte, aniversări, alte festivități, turnee, festivaluri) sau gânduri despre teme permanent valabile, cum ar fi acelea de *public* - deci, recepție și țel al comunicării muzicale, *calculator* - deci, instrumente ajutătoare în compoziție, *criza muzicii moderne, tradiția corală, muzica românească în lume, hegemonia civilizației ochiului, postmodernism, limbaje muzicale supuse formalizării, efemer* etc. etc. Astfel trec aproape neobservate poate cele mai nobile gânduri pe care le-am citit vreodată referitor la Octavian Nemescu, George Draga, Costin Miereanu, Richard

Oschanitzki (prin biograful sau, Alexandru Vasiliu). Am regăsit de asemeni în volum atât impresiile lui Dănceanu referitoare la turneul ansamblului *Archaeus* dedicat muzicii românești, turneu întreprins în Germania în 2010 (Berlin, Mannheim, Dortmund, Düsseldorf, Köln), în timpul căruia – împreună cu prietenul nostru comun, Eugen Wendel, cu care îl organizasem – am fost alături mai mult timp (acest turneu a avut un caracter, așa spune, eroic, reprezentând un efort cu totul excepțional pentru un conducător de ansamblu aflat între două operații pe inimă), cât și cele referitoare la Festivalul George Enescu din septembrie 2011.

Dacă este vorba de *felul său specific de înțelegere al lucrurilor*, este, cred, normal să nu subscriu chiar întotdeauna la cele citite, dar o fac de multe ori, și cu entuziasm. Mă refer în special la acel ecou unei anumite poziții morale, chiar ușor moraliste, prezente în substrat în aproape fiecare intervenție. Nu este nici comod, nici plăcut să ne situăm pe această poziție moralistă - doar aparent pesimistă, deoarece încrederea care se acordă astfel speciei umane valorează mult mai mult decât o poziție superficial optimistă. Ar fi însă mai practic și mai diplomatic să descriem lucrurile așa cum le vede fiecare, indiferent, amabil, ușor laudativ... Dacă ne permitem să le privim uneori critic, ne luăm o mare răspundere și riscăm să fim greșit înțeleși. Dănceanu face acest lucru cu dezinvoltura celui care este obișnuit să fie greșit înțeles... și își vede de drumul lui, așa cum îl concepe el. Dar Dănceanu nu este doar un moralist; caracterul ludic nu lipsește nici din creația sa muzicală, nici din opera literară, după cum, dorința de a experimenta (nu la modul facil!) nu l-a părăsit niciodată. Dar o face desigur, domol, ușor estompat, în felul lui moldovenesc, care pentru mine posedă un farmec special.

Spuneam că Dănceanu nu ezită să prezinte lucrurile așa cum le vede el, riscând să producă nedumerire. Una din ideile la care el revine ca la un fel de refren (nu numai în această carte) este aceea că „astăzi se compune prea multă muzică”. Mărturisesc că – deși sper că înțeleg bine ce vrea să spună – nu astfel văd eu problema principală a crizei muzicii - și a culturii „serioase” contemporane. În definitiv, ce nu este prea

mult astăzi? Se și vorbește prea mult, se scrie prea mult, există prea multe mașini, prea multă politică, poate prea mulți oameni, în orice caz, prea mulți ignoranți, nepăsători, egoiști... De aceea aș formula *altfel* problema (și cred că nu mă situez prea departe de felul lui de a gândi): cei puțini care ar avea într-adevăr ceva de spus, cei puțini care pot oferi ceva de valoare, aproape că s-au pierdut în masa celor ce *se fac numai ca au ceva de spus*; acești „cei puțini” au renunțat să mai lupte pentru drepturile lor, pentru punctul lor de vedere, acceptându-l (nu cu resemnare sau indiferență, dar numai cu un fel de bombăneală inutilă, inofensivă, uneori chiar ridicolă) pe cel al „celor mulți”. S-ar părea că ei s-au împăcat deja în principiu cu izolarea lor și așteaptă doar dispariția lor efectivă ca o categorie specială, asumat elitară... Deci, nu prea multa muzică deranjează, ci prea multă muzică ieftină, făcută în grabă, fără un crez propriu, din interese comerciale, eșafodată pe structuri care nu au nimic de-a face cu cultura, eventual gândită astfel pentru a se supune optim instrumentalizării ei... Spuneam odată că astăzi nu mai există niciun criteriu de selecție al operelor de artă - orice grup influent din punct de vedere social poate impune orice, sau neglija orice. „Prea mult” este deci *arbitrarul*, lipsa unei perspective, a unui anumit idealism, care să susțină marile eforturi intelectuale, capabile de a realiza ceva de valoare, pentru valoarea sa în sine. Nu „democrația” culturală este de vină (în măsura în care așa ceva a existat vreodată, inclusiv în Grecia antică sclavagistă), ci egalizarea la un nivel foarte de jos, mai ales în măsura în care ea este acceptată de cei ce au - și ar putea, ar trebui - să impună o altă perspectivă, mai înaltă - sau, cel puțin, să nu renunțe la a o proclama. Dar aparține *Weltanschauung*-ului post-modern să nu mai lupti prea convins pentru drepturile tale, atâta timp cât ele oricum *încă* mai funcționează - avem încă festivaluri de muzică contemporană, există încă unele edituri interesate să reflecte acest crepuscul... Câtă vreme însă? Ne permitem să râdem, să privim cu condescendență și să facem concesii unor confrăți care nu vor pricepe niciodată, de ce unul sau altul se încapățânează să se străduiască să creeze o artă complicată, gravă, originală, „grea”, inaccesibilă în esența ei marelui public, eventual

experimentală, vizionară, sintetizând experiențe culturale care depășesc puterile unui singur om, când se pot produce în serie atât de simplu improvizații facile, la modă, de mare succes. Nu aș vrea să dau de înțeles în niciun caz că aș propovădui astfel excluderea humorului sau a unei arte distractive („ușoare”) din concertul manifestărilor umane, pentru că nu despre aceasta este vorba. Cel puțin în calitate de etnolog am pledat întotdeauna pentru păstrarea și diferențierea celor mai diferite funcții pe care genurile muzicale le îndeplinesc în mod necesar pentru păstrarea unui echilibru psihic al personalității umane, după cum am afirmat întotdeauna că pseudo-artă există în toate categoriile, în toate sertărașele pe care ni le-am construit; este vorba numai de faptul că trebuie acceptat că *unele dimensiuni ale acestei personalități umane pretind un efort ceva mai mare decât altele pentru susținerea lor, că nu pot fi lăsate „la discreția pieței”*, pe scurt: că nu putem trăi fără „moralști”, care „să ne mustre, atunci când ne abatem de la drumul cel bun”... (Fiecare poate găsi aici câtă ironie dorește și poate el vedea.)

Dar să revin la noua carte a lui Dănceanu. Nu în ultimul rând este de apreciat și frumoasa limbă românească a autorului, foarte flexibilă, uneori ușor prețioasă, alteori căutând grotescul, cu surprinzătoare nuanțe sau înțelesuri, care conduc spre noi asociații – este un permanent joc nu numai cu cuvintele, ci și cu sensurile, joc care – deși evident practicat cu plăcerea jocului și cu mare virtuozitate – nu este deloc gratuit, cum suntem cam obișnuiți în ultimul timp, ci generează un „câștig de dimensiuni” caracteristic. Există de asemeni o deosebită abilitate în căutarea unor *simetrii de sens* care să asigure echilibrul unor afirmații ce ar putea părea prea tranșante („împăcarea contrariilor”), sau în găsirea, pentru orice context mai abstract, a unei comparații din viața cea mai banală, de zi cu zi, eventual chiar a vreunei asociații de idei cu totul neașteptate, care însă clarifică și proiectează o lumină neașteptată asupra subiectului. Și nu odată, totul însoțit de o undă de humor foarte, foarte fin, abia perceptibil – evident, un humor moldovenesc.

Am încercat să descriu aici doar câteva din multitudinea dimensiunilor pe care le văd eu în personalitatea lui Liviu Dănceanu, și să sugerez faptul că și textele scrise, ca și muzica, pot fi/ar trebui să fie *mai mult* decât semne sau sunete...

SUMMARY

Corneliu Dan Georgescu

Several Thoughts on Liviu Dănceanu (2012)

Starting from the themes and ideas in the book entitled *Figurații și fulgurații* [*Figurations and Fulgurations*] written by composer, conductor and musicologist Liviu Dănceanu – one of the many works created by an author that has been prolific in all musical fields – the present essay pencils a few of the characteristics of this complex personality. Such as, first and foremost, the slightly moralising position from which he formulates many observations, often critical, regarding – for instance – the state of contemporary music, but also regarding many of the very diverse topics he tackles. His style in itself confers new significances on the texts through his unexpected associations of ideas, often suggesting a deliberate play upon the contrary aspects of a thesis. If to all this we add a touch of discreet humour and a very beautiful Romanian language, we shall form a first impression of this book and a sample of his way of seeing and judging the world through music.